Arbes de Catalonha: es planifuelhums

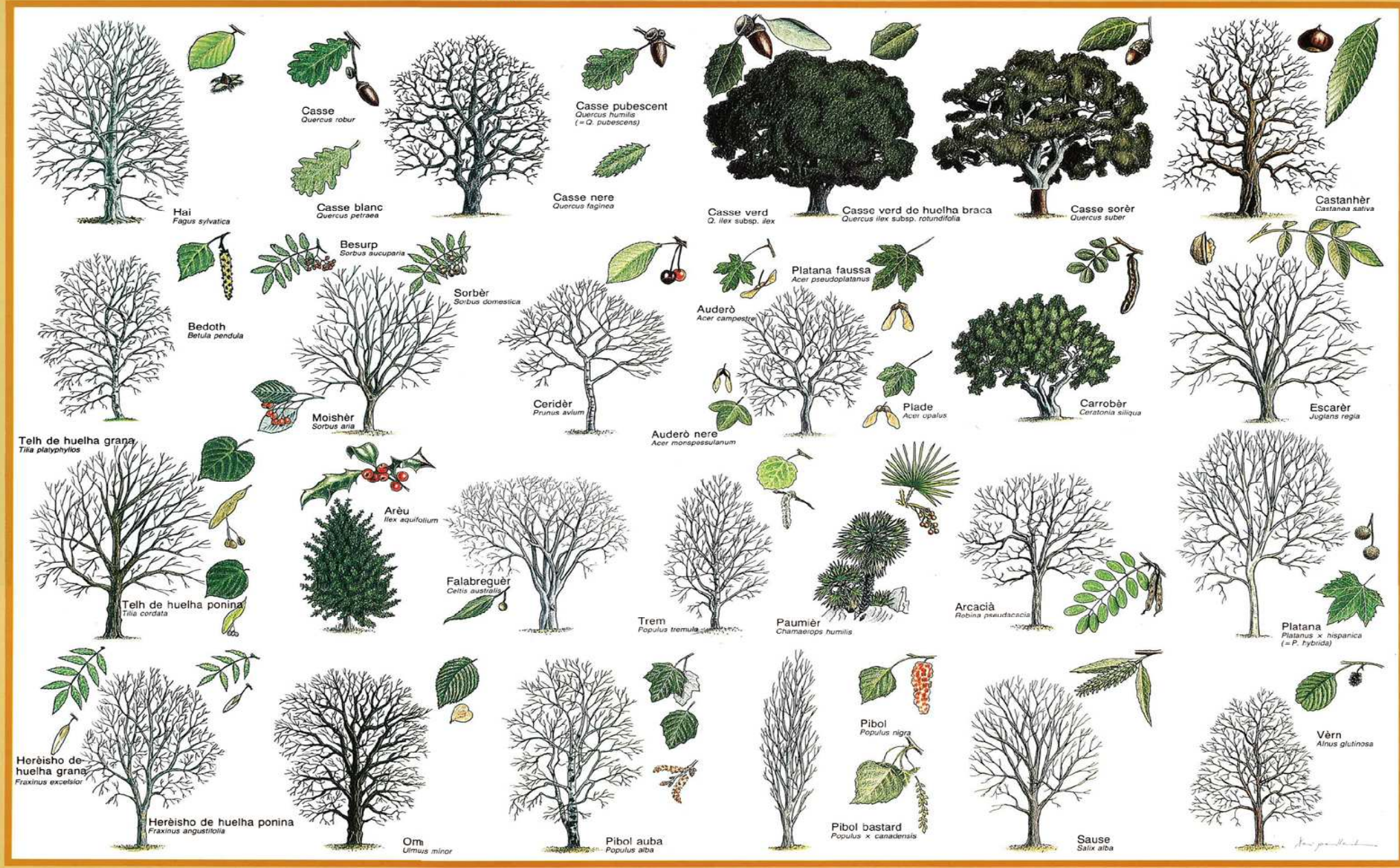

REALISACION: Servei de Parcs i Espais Naturals. DESSENH: X. Martí Tello. DIBOISH: X. Parellada. ESTAMPATGE: Offset-Color SA DLB B-43.336/1990

Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura,
Ramaderia i Pesca
Direcció General del Medi Natural

Damb era collaboracion deth
Centre de normalisacion lingüistica.
Conselh Comarcau dera Val d'Aran.

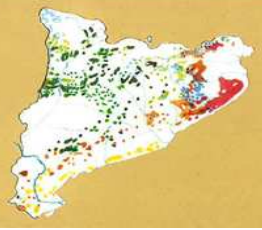

Es arbes planifuelhums son es de huelha planèra. Era màger part son de huelha caduca, mès es casses verds, et casse sorèr, er arèu, eth carrobèr e eth paumièr son de huelha perenna.
Presentam es mès abondosi en Catalonha. En d'autes epòques, quauqui uns d'aguesti arbes (casses verds, casse sorèr e casses) auien tengut granes estenudes, mès aué son en regression pr'amor der aument des airaus urbans, es lauratges, es peisheus e es pinarres favorides pera accion umana.
Ath delà dera sua importància ecologica, es productes que se n'obtien son d'importància economica: husta, lenha, pasta de papèr, soro e fruts. En jardineria, plan viatges es nòsti planifuelhums se dèishen de cornèr, deuant d'autes espècies exotiques de mens valor ornatiu.
Era màger part des arbes representats son autoctons, bèri uns existissen en nòste pais de hè sonque uns sègles (platana, arcacià), e d'autes de hè milenats d'ans (escarèr, castanhèr, falabreguèr e carrolèr).
Cau remercar que er arèu e eth paumièr son espècies protegides en Catalonha.

Era obtenguda de semensalhes aufrís, en generau, mès dificultats que non pas era des conifères, donc n'i a que son plan cercades pes remosigaires, es sangliérs (pòrcs-singlars), es insèctes, ecs. Quauques ues pèrden plan lèu era capacitat germosa.
Era reproduccion se pòt hèr tostemp per seme, mès n'i a que se multipliquen melhor per pauhicat. Tanben se pòden obtier plançons e brostes o hilhòles de masses plan tapides. Cau alistar un polit exemplar d'arbe e amassà-ne eth seme quan eth frut ei madur. Era melhor sason ei era tardoada.
Bères espècies son annadères e balhen ua bona cuelhets de fruts cada certan nombre d'ans. Abantes de semiar, cau sauvar era semensalha apropiadament e, a viatges, cau hè-ne celhs o tractà-la per immersion en aigua.
S'era semensalha s'a semiat en plantèr, en iuèrn que seguis se trasplante eth plançon en montanha, en tot cercar tostemp eth lòc mès apropiat as caracteristiques dera espècia.